

FÖRVALTNINGSUTSKOTTETS BETÄNKANDE 13/2008 rd

Regeringens proposition med förslag till lag om undersökning kring de händelser i Jokela skol- center som ledde till dödsfall

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 22 maj 2008 en proposition med förslag till lag om undersökning kring de händelser i Jokela skolcenter som ledde till dödsfall (RP 51/2008 rd) till förvaltningsutskottet för beredning.

Utlåtande

I enlighet med riksdagens beslut har grundlagsutskottet lämnat utlåtande i ärendet. Utlåtandet återges efter betänkandet (GrUU 19/2008 rd).

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Liisa Vanhala, justitieministeriet
- beredskapsdirektör Janne Koivukoski, inrikesministeriet
- överinspektör Marjaana Pelkonen och överläkare Tom Silfvast, social- och hälsovårdsministeriet
- direktör Tuomo Karppinen, Centralen för undersökning av olyckor
- ordförande Tuulikki Petäjämäki, Jokela-arbetsgruppen.

Skriftligt utlåtande har lämnats av

- kommunikationsministeriet
- dataombudsmannens byrå
- professor Olli Mäenpää
- professor Kaarlo Tuori.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslår regeringen en lag om undersökning kring de händelser i Jokela skolcenter som ledde till dödsfall. Lagen ska ha ett begränsat tillämpningsområde och bara gälla undersökning av det blodsdåd som inträffade i skolcentret i Jokela den 7 november 2007.

Händelsen ska undersökas av en undersökningskommission. Syftet med undersökningen är att reda ut hur man ska kunna förebygga liknande händelser och avvärja skador som de medför. Kommissionen ska för det första reda ut händelseförloppet och myndigheternas och andra aktörers åtgärder samt följderna av händelserna. Dessutom ska den granska det förebyggande arbetet inom elevvården, social- och hälsovården och skolväsendet samt social- och hälsovårdens, polisens, räddningssvärdens och skolväsendets beredskap för exceptionella händelser vid läroanstalterna. Särskilda frågor som också ska undersökas är förfarandet för att bevilja vapenlicenser och massmediernas agerande i samband med händelserna.

Också psykosociala faktorer som har samband med händelserna och som kommit fram i

liknande fall kommer att undersökas, likaså vilken inverkan massmedier, internet och dataspel eventuellt har haft.

I lagförslaget ingår bestämmelser om tillsättande av en undersökningskommission, om utförande av undersökningen och om den undersökningsrapport som kommissionen ska lämna.

Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmän motivering

Propositionen gäller undersökning av blodsdådet i Jokela skolcenter den 7 november 2007. Den här typen av undersökning är nödvändig eftersom den utreder möjligheterna att förebygga liknande händelser och motverka skador.

Det ska tillrättas en undersökningskommission med uppgift att utreda dels händelsegången, dels myndigheternas och andra aktörers åtgärder i samband med händelsen. Dessutom ska kommissionen granska det förebyggande arbetet inom elev- och studerandevården, social- och hälsovården och skolväsendet samt social- och hälsovårdens, polisens, räddningsväsendets och skolväsendets beredskap för exceptionella händelser vid läroanstalter. Andra viktiga frågor som ska undersökas är förfarandet för att bevilja vapenlicenser och massmediernas agerande i samband med händelserna. Vidare ingår det i uppdraget att undersöka vilken roll psykosociala faktorer, massmedier, internet och datorspel har i sammanhanget.

Det är av stor betydelse att det kommer att göras en omfattande och grundlig undersökning och att undersökningskommissionen efteråt lämnar en undersökningsrapport till statsrådet. Nämnades förslag till insatser skrivs in i rapporten för att liknande händelser ska kunna undvikas och skador motverkas. Det är statsrådet som sedan beslutar vilka åtgärder undersökningsrapporten kommer att föranleda. Varje ministerium ansvarar för att de rekommenderade åtgärderna genomförs inom deras förvaltningsområden, understryker utskottet.

Samtidigt vill utskottet rent allmänt understryka vikten av att myndigheterna samarbetar för att de ska få nödvändig information av varandra. Det måste vidtas åtgärder för att ändra lag-

stiftningen om det visar sig att sekretessbestämmelserna ställer för stora hinder i vägen för informationsutbyte.

För att förbättra den allmänna säkerheten och förebygga olyckor undersöks storolyckor och vissa andra olyckor på grundval av lagen om undersökning av olyckor (173/1985). I propositionen sägs det att undersökningskommissionen inte kan tillsättas med stöd av den lagen eftersom vi har att göra med en brottslig gärning. Förvaltningsutskottet påpekar också att en särslag behövs för att kommissionen ska ha fullgoda befogenheter när den ska undersöka en exceptionellt allvarlig händelse med vittgående samhällseliga följder. I likhet med grundlagsutskottet anser förvaltningsutskottet det angeläget att statsrådet utreder om lagen om undersökning av olyckor lämpligen kunde ändras för att i fortsättningen kunna tillämpas på undersökningar av liknande händelser.

Vidare anser utskottet att speciallagen också måste kunna tillämpas på undersökningen av blodsdådet på Kauhajoen palvelualojen oppilaitos (läroanstalten för servicesektorn) i Kauhajokki den 23 september 2008. Följaktligen måste tillämpningsområdet utvidgas.

Förvaltningsutskottet tillstyrker lagförslaget med ändringarna nedan och de synpunkter som framgår av betänkandet.

Detaljmotivering

Lagrubriken. Utskottet föreslår att lagrubriken ändras för att också inbegripa undersökning kring de händelser som ledde till dödsfall på Kauhajoen palvelualojen oppilaitos (läroanstalten för servicesektorn i Kauhajokki) den 23 september 2008.

1 §. *Lagens tillämpningsområde.* Utskottet föreslår att tillämpningsområdet i 1 § också ska gälla undersökning av händelserna i Kauhajoki.

2 §. *Undersökningens syfte.* Utskottet föreslår en precisering av formuleringen.

3 §. *Tillsättande av en undersökningskommission.* Utskottet föreslår en precisering som innebär att det för båda händelserna kan tillsättas en kommission.

7 §. *Rätt att få uppgifter.* Med stöd av 1 mom. 1 punkten ska kommissionen kunna få uppgifter om förundersökningsmaterialet, inbegripet innehållet i förtroliga meddelanden.

Undersökningen är tänkt att vara en mer omfattande än förundersökningen för att ge en mer sammanhållen bild av gärningen och för att förebygga liknande fall i framtiden. I fallet Jokela har polisen redan gjort en förundersökning som begränsar sig till brottsundersökning och utredning av skuldfrågorna. Enligt grundlagsutskottets uppfattning kan den verksamhet som propositionen gäller anses vara utredning av brott som äventyrar individens eller samhällets säkerhet i den mening som 10 § 3 mom. i grundlagen avser. Bestämmelserna om undersökningskommissionens rätt att få uppgifter är därmed inget problem med avseende på grundlagsbestämmelsen. Grundlagsutskottet vill ändå framhålla att nödvändighetskriteriet som specifikt anges i 10 § 3 mom. i grundlagen hör ihop med begränsningarna i hemligheten i fråga om förtroliga meddelanden. Kommissionens rätt att av myndigheterna få uppgifter om innehållet i förtroliga meddelanden "som är behövliga" för undersökningens syfte strider mot grundlagskravet.

Med anledning av grundlagsutskottets konstitutionella anmärkning föreslår förvaltningsutskottet att 7 § ändras för att lagförslaget ska kunna behandlas i vanlig lagstiftningsordning. För det första föreslår utskottet att 1 mom. 1 punkten stryks. Då blir 2 och 3 punkterna 1 resp. 2 punkten.

För det andra föreslår utskottet att nödvändighetskravet tas in som ett nytt 3 mom. med följande formulering: "Trots sekretessbestämmelser-

na har kommissionen rätt att av myndigheterna också få de uppgifter om förundersökningsmaterialet och dödsorsaksutredningen som behövs för undersökningens syfte och de uppgifter om innehållet i förtroliga meddelanden som ingår i förundersökningsmaterialet, när de är nödvändiga för undersökningens syfte."

9 §. *Undersökningsrapport.* Utskottet föreslår att 1 mom. ska säga tydligt ut att det ingår i kommissionens uppgifter att utarbeta en undersökningsrapport.

Paragrafen föreskriver att det ska utarbetas en rapport över undersökningen. Enligt 3 mom. får den också innehålla uppgifter om gärningsmannen som är sekretessbelagda enligt lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999). En förutsättning är då att gärningsmannen redan tidigare ska ha gjort dem tillgängliga för allmänheten eller att de i övrigt har blivit tillgängliga för allmänheten. Dessutom får uppgifterna publiceras i undersökningsrapporten om det är nödvändigt för att motivera rekommendationer i syfte att förebygga liknande våldsdåd.

Synbarligen räcker det med att hänvisa till rekommendationer för att motivera att till exempel uppgifter om gärningsmannens familjeliv eller andra personliga förhållanden som är sekretessbelagda enligt 24 § 1 mom. 32 punkten i offentlighetslagen och som kommissionen har fått av myndigheterna på grundval av 7 § 2 mom. 2 punkten i lagförslaget publiceras, framhåller grundlagsutskottet. Åtminstone för gärningsmannens närmaste omgivning vore det problematiskt med avseende på proportionalitetskravet för begränsningar i de grundläggande fri- och rättigheterna, om sådana uppgifter publiceras obearbetade.

Förvaltningsutskottet anser att det är nödvändigt att också ta in sekretessbelagda uppgifter i undersökningenrapporten för att motivera rekommendationer. Utskottet hänvisar till utlåtandet från grundlagsutskottet och föreslår att 3 mom. ändras så att uppgifter om gärningsmannens familjeliv och därmed jämförliga personliga förhållanden inte får ingå oberarbetade i un-

dersökningsrapporten utan att de måste omarbetas först.

Samtidigt påpekar förvaltningsutskottet att bestämmelsen överlag ska tolkas snävt och att proportionalitetskraven måste beaktas på behörigt sätt.

Lagstiftningsordning

Förvaltningsutskottet har beaktat grundlagsutskottets konstitutionella anmärkning till 7 § 1

mom. på behörigt sätt. Följaktligen kan lagförslaget behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Förslag till beslut

Med stöd av det ovan anförda föreslår förvaltningsutskottet

att lagförslaget godkänns med ändringar (Utskottets ändringsförslag).

Utskottets ändringsförslag

Lag

om undersökning kring vissa händelser som ledde till dödsfall

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Tillämpningsområde

I denna lag föreskrivs om den undersökning som ska utföras med anledning av *de händelser som ledde till dödsfall på Jokela skolcenter den 7 november 2007 och på Kauhajoen palvelualojen oppilaitos i Kauhajoki den 23 september 2008.*

2 §

Undersökningens syfte

(1 och 2 mom. som i RP)

Undersökningen omfattar också psykosociala *omständigheter* som har samband med händelserna och som kommit fram i samband med motsvarande händelser samt frågan om vilken inverkan massmedier, internet och dataspel eventuellt haft på gärningen. Omständigheter som har samband med gärningsmannen reds ut endast i den grad det är nödvändigt för att skaffa information i syfte att förebygga våldsdåd av motsvarande slag.

3 §

Tillsättande av en undersökningskommission

Statsrådet kan tillsätta kommissioner för undersökningen av vardera händelsen. De ska finnas i anslutning till justitieministeriet.

(2 mom. som i RP)

4—6 §

(Som i RP)

7 §

Rätt att få uppgifter

Kommissionen har utan hinder av sekretessbestämmelserna rätt att av myndigheter få följande uppgifter som är behövliga med tanke på undersökningens syfte:

(1 punkten utesl.)

(1 och 2 punkten som 2 och 3 punkten i RP)

(2 mom. som i RP)

Utan hinder av sekretessbestämmelserna har kommissionen rätt att av myndigheterna också

få de uppgifter om förundersökningsmaterialet och dödsorsaksutredningen som är behövliga med hänsyn till undersökningens syfte samt de uppgifter om innehållet i förtroliga meddelanden som ingår i förundersökningsmaterialet, när uppgifterna är nödvändiga med hänsyn till undersökningens syfte. (Nytt 3 mom.)

8 §
(Som i RP)

9 §
Undersökningsrapport

Kommissionen ska utarbeta en rapport över undersökningen.
(2 mom. som i RP)

I undersökningsrapporten, som publiceras, får det också tas in sådana uppgifter om gärningsmannen som skulle vara sekretessbelagda enligt lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999), om gärningsmannen redan har gjort dem tillgängliga för allmänheten eller om de annars har blivit tillgängliga för allmänheten eller om det är nödvändigt för att motivera rekommendationer i syfte att förebygga våldsdåd av motsvarande slag. *Rapporten får dock inte innehålla obearbetade uppgifter om gärningsmannens familjeliv eller andra därmed jämförliga personliga förhållanden i syfte att motivera rekommendationer.*

10—13 §
(Som i RP)

Helsingfors den 15 oktober 2008

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Tapani Tölli /cent
vordf. Tapani Mäkinen /saml
medl. Thomas Blomqvist /sv
Maarit Feldt-Ranta /sd
Oiva Kaltiokumpu /cent
Timo Korhonen /cent
Valto Koski /sd

Outi Mäkelä /saml
Petri Pihlajaniemi /saml
Pirkko Ruohonen-Lerner /saf (delvis)
Tuula Väättäinen /sd
ers. Markku Pakkanen /cent
Veijo Puhjo /vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Ossi Lantto.